

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Rautopuro, Juhani

Title: Arviointitutkimukset koulutusjärjestelmän laadun takeena

Year: 2018

Version:

Please cite the original version:

Rautopuro, J. Arviointitutkimukset koulutusjärjestelmän laadun takeena.
Ruusuipuiston uutiset, (2). <https://peda.net/jyu/ruusuipuisto/uutisarkisto/1-2018/3>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Arviointitutkimukset koulutusjärjestelmän laadun takeena

Suomalainen peruskoulujärjestelmä on kansainvälisesti ainutlaatuinen. Koulutusjärjestelmä ei perustu kontrolliin vaan ohjaukseen. Kouluissamme opettajien ja oppilaiden ei tarvitse valmistautua toistuvaan testaamiseen. Voimavarat voidaan keskittää opetukseen ja oppimiseen. Tällainen järjestelmä vaatii toki laadunvarmistusta. Oppimistulosten arvioinnit ovat osa tätä järjestelmää.

Suomen koulujärjestelmän muodostumista ja kehittymistä on alusta alkaen ohjannut kaukonäköisyys ja pyrkimys kansan sivistämiseen. Oman katunsa Jyväskylään ansainneella Uno Cygnaeuksella oli tässä ansiokkaasti sormensa pelissä. Kansakoulunopettajaseminaari aloitti Jyväskylässä vuonna 1863 ja kansakouluasetus annettiin vuonna 1866. Laki nykyisen koulujärjestelmän perusteista hyväksyttiin eduskunnassa vuonna 1968. Epätasa-arvoiseksi todettu rinnakkaiskoulujärjestelmä oli uudistettava. Samana vuonna toimintansa aloitti Koulutuksen tutkimuslaitos.

Suomalainen peruskoulu lähti tekemään maailmanvalloitustaan maamme pohjoisimmasta kolkasta, Lapin läänistä vuonna 1972. Olin itsekkin osana tätä uudistusta. Silloisessa kotikaupungissani Kemissä oli julkisten koulujen lisäksi kannatusyhdistyksen ylläpitämä yhteiskoulu lukukausimaksuineen. Yhteiskoulumme oppilaat siirrettiin peruskoulun myötä kaupungin kouluihin, minut suoraan peruskoulun yhdeksäsluokkalaiseksi. Ruusupuistosta löytyy muuten lisäksi muitakin pohjoisen pakkasia ja peruskoulu-uudistuksen alkuvaiheita kohdanneita kohtalotovereita.

Pohjoisesta alkanut ja hiljalleen ympäri maata levinnyt esitestattu peruskoulujärjestelmä uskallettiin ulottaa pääkaupunkiseudulle viisi vuotta myöhemmin. Yhtenäinen suomalainen peruskoulu oli syntynyt.

Peruskoulu ei kuitenkaan ollut kaikkien mieleen. Pelättiin koulun tiedon ja taidon tason laskua. Pelättiin peruskoulun tasapäistävän lapset. Opettajakunnassa oli ristivetoa ”oppikouluopettajien” ja entisten kansakoulunopettajien välillä. Myös vanhempien ja opettajien poliittiset näkemykset joutuivat törmäyskurssille. Sapelia kalisteltiin lähes 30 vuoden ajan.

Vuosi 2001 käänsi kelkan

Vuosi 2001 oli käännekohta monessakin mielessä. Keväällä maastohiihtäjien massiivinen doping-skandaali Lahden MM-kisoissa ravistutti suomalaista yhteiskuntaa. Suomi osallistui OECD:n ensimmäiseen PISA-tutkimukseen vuonna 2000. Tulokset julkaistiin joulukuun 6. päivänä 2001. Koulutuksen tutkimuslaitos (KTL) oli vahvasti mukana, kun suomalaiset 15-

vuotiaat nostivat Suomen takaisin maailmankartalle positiivisessa mielessä. KTL:n 14-henkisen tutkimusryhmän raportti osoitti, että suomalaisten oppilaiden taidot ovat maailman huipputasoa. Tämän tuloksen luotettavuutta uskallettiin Suomessa jonkin aikaa epäillä, mutta seuraavat PISA-tutkimukset hiljensivät kritiikin. Peruskoulu sai työrauhan.

PISA-tutkimuksen alkuvaiheet ovat yksi esimerkki maailmanlaajuisesti ainutlaatuisesta koulutuksen laadunvarmistuksesta Suomessa. Peruskoulun myötä maastamme poistui pikkuhiljaa koulutarkastajat, oppikirjojen tarkastamiset sekä opetussuunnitelman ”yleisittövyys”. Suomessa ei ole myöskään valtakunnallisia perusopetuksen päättövaiheen standardoituja testejä useiden muiden maiden tapaan.

Nykyinen koulutusjärjestelmämme perustuu kontrollin sijaan ohjaamiseen ja autonomiaan. Koulutuksen järjestäjien on kuitenkin perusopetuslain mukaan arvioitava koulutustaan. Järjestelmän toimivuutta, muun muassa oppimistuloksia, seuraamaan ja tukemaan tarvitaan ulkopuolinen arviointijärjestelmä. PISA-tutkimus on yksi palanen tätä kokonaisuutta.

Miten arvioinnit hyödyttävät kouluja tänään?

Suuri osa maassamme suoritettavista oppimistulosten arvioinneista seuraa opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden toteutumista. Yhteinen piirre kaikille arviointitutkimuksille on se, että ne ovat otosperustaisia. Tutkimusten perusteella ei arvioida yksittäisiä oppilaita, opettajia tai kouluja. Tulosten perusteella ei laadita koulujen tai opettajien ranking-listoja.

KTL:n toteuttamista kansainvälisistä arviointitutkimuksista opetussuunnitelmaperusteisia ovat muun muassa 4.- ja 8.-luokkalaisille suunnatut lukutaitoa sekä matematiikan ja luonnontieteiden osaamista mittaavat tutkimukset. Näitä KTL:n toteuttamia hankkeita koordinoi kansainvälinen IEA-järjestö. Tuoreimmat neljäsluokkalaisten lukutaidon oppimistulokset julkaistiin viime vuoden loppupuolella. Seuraava matematiikan ja luonnontieteiden taitoja mittaava kansainvälinen vertailututkimus toteutetaan 2019.

OECD:n koordinoima PISA-tutkimus tutkii miten 15-vuotiaat nuoret hallitsevat tulevaisuuden kannalta keskeisiä avaintaitoja, millaiset tekijät vaikuttavat näihin taitoihin ja miten taidot kehittyvät ajan myötä. Osaamista pyritään testaamaan mahdollisimman autenttisissa ja arkielämän tilanteita jäljittelevissä tehtävissä. Tämän vuoden keväällä on seuraavan PISAn aika.

KTL toteuttaa myös muita kansainvälisiä vertailututkimuksia. Oppimistulosten lisäksi arvioidaan muun muassa opettajien ja rehtoreiden käsityksiä omasta ammatillisesta kehittymisestä, koulun työskentelyilmapiiristä ja johtamisesta sekä niiden vaikutuksista opetukseen ja oppimiseen. Myös aikuisväestön perustaitoja lukutaidossa, numerotaidossa ja tietotekniikkaa soveltavassa ongelmanratkaisutaidossa on tutkittu.

Koulutuksen tutkimuslaitoksen arvioinnit tarjoavat kansainvälisen kehyksen ja kriteeristön, jossa suomalaisen peruskoulun tuloksia ja niiden kehittymistä voidaan tarkastella. Näitä täydentävät muut opetus- ja kulttuuriministeriön arviointisuunnitelman mukaiset arvioinnit. Tutkimusten tulosten perusteella ei synny sanktioita, mutta arviointeihin osallistuneet koulut ja koulutuksenjärjestäjät saavat palautteen menestyksestään.

Toista oli muuten oppimistulosten arviointi aikana ennen Uno Cygnaeusta, koulujärjestelmää ja itsenäisyyttä. Rippikoulussa oli nuorison käytävä osoittamassa lukutaitonsa. Sen perusteella sai kyllä sitten elämän kannalta varsin tärkeän lisenssin. Naimaluvan.

Juhani Rautopuro

Apulaisprofessori [Juhani Rautopuro](#) työskentelee [Koulutusjärjestelmät ja yhteiskunta](#) -painoalueen ja [Koulutuksen arviointi](#) -tiimin johtajana. Hän on toiminut aiemmin mm. Opetushallituksessa ja Kansallisessa koulutuksen arviointikeskuksessa. Henkilökohtaisina paheina ja intohimoina hänellä ovat jalkapallo, rock-musiikin kuuntelu, salmiakki ja erikoisolut. Lähetä palautetta kirjoittajalle: juhani.rautopuro@jyu.fi

Valokuvat: Martti Minkkinen